

UDK 614.8.026-053.4(047.31)

373.24:614.8(047.31)

Professional article

Accepted: 14th of October 2010

Confirmed: 15th of January 2011

AGE DIFFERENCES OF CHILDREN IN THE ESTIMATED LEVEL OF SECURITY IN THEIR PARENTS' HOMES

Zvezdana VESELINOVIĆ, prof., *Professional Collaborator-Mentor*

“Maslačak” Kindergarten, Zaprešić

E- mail address: psiholog_vrtic_maslacak@email.t-com.hr

Summary: *The aim of this study was to determine differences between different age groups of children, due to the impact of increased security measures in kindergartens, which is related to the development of practical self-preservation skills and habits of children in their parents' homes. The occasional sample of 208 parents in the “Maslačak” Kindergarten was examined, different in gender, socio-economic status, etc. Their children were from each of the 10 educational groups in the kindergarten. The data were collected by means of the questionnaire for parents titled “The Evaluation of increased security measures in kindergartens and parents' homes”. According to the parents' estimates, family plays an important role in developing children's self-preservation skills, although somewhat less significant than the estimated role of kindergartens. Age groups of children are significantly different in self-preservation habits and skills. However, a clear trend of developed self-preservation habits and skills is only noticeable in “complex” habits and skills. In simple habits and skills, these differences are not so regular. Hence it is necessary to encourage teaching such habits and skills, especially the relatively older children.*

Keywords: *children, safety, a programme, an evaluation, age differences*



ODGOJNA INTERVENCIJA U ŽIVOT ADOLESCENTA

Marijan NINČEVIĆ
Župni ured bl. A. Stepinca, Zadar

Sažetak: *Autor prije analiziranja adolescentskog života opisuje stanje današnjeg društva, jer da bi odgojitelj izabrao ispravan odgojni rad, mora poznavati izazove koje kultura danas stavlja pred mlade. Iz analize adolescentskog života vidljiva je važnost školskog iskustva za adolescenata, te upotrebe slobodnog vremena. Adolescent ispravno iskorištavajući slobodno vrijeme čini prve korake prema izborima. Skupina vršnjaka ima osobitu važnost za adolescenta jer je on u potrazi za svojim identitetom. Zajedništvo s vršnjacima pomaže adolescentima u svladavanju teškoća u psihičkom, tjelesnom i duhovnom razvoju.*

Da bi odgoj bio učinkovit, nužni su odgojitelji koji su spremni osobno pratiti adolescente na njihovu putu odrastanja i sazrijevanja. Autor donosi don Boscovu metodologiju koja se temelji na razumu, religiji i ljubavi, a sadrži afektivne, ljudske i religijske vrijednosti koje želimo formirati u adolescentima. Ta metodologija nudi stil i sredstva, te put ostvarenja spomenutih vrijednosti. Pedagoški rad odgojitelja koji se odlikuje ljubavlju, strpljenjem i potpunom predanošću osvaja srca mladih, koji postaju spremni usvajati ljudske vrijednosti.

Ključne riječi: *adolescent, odgoj, obitelj, škola, stres-tjeskoba, skupina vršnjaka, odgojitelj*

Uvod

Kad razmišljamo o adolescentima, nameću nam se neke teme koje se tiču njihovih života. Ovdje prvenstveno mislimo na školske obveze i način provođenja slobodnog vremena, iskustva u prijateljstvima i ljubavi koja su tako važna za ovo doba, potrebe i želje koje adolescenti pokazuju, traženje smisla života koje je glavno pitanje, kao i na tipične probleme tog uzrasta koji često prerastaju u patološke oblike a ponekad završavaju i kobno. Tim ćemo se pitanjima pozabaviti u ovom članku. Odgoj mora znati pronaći adekvatan i uravnotežen odgovor na sve njih.

Društveno, kulturno i obiteljsko okruženje

Da bi se opisalo današnje društvo, često se rabi izraz "kompleksno društvo" (Pollo, 2002., 17). Ono je "realitet" obilježen nedostatkom nekoga homogenizirajućeg središta na kulturnoj ili etičkoj razini, velikom mobilnošću i pluralizmom koji završava relativizmom, krizom vrijednosti, skepticizmom i permisivizmom. To dovodi do "slabljenja dimenzije u individualnom i društvenom životu, te do jačanja potrebe za kvalitetom života, zajedno s potražnjom za sve većom potrošnjom informacija i simbola" (isto, 18-19). Ishod je tako suprotnog predznaka, pa govorimo o "hiposocijalizaciji" i "hipersocijalizaciji" u istom društveno-kulturnom okruženju (isto, 23-25).

Takvo kulturno okruženje negativno utječe poglavito na mlade naraštaje, čiji "identitet još nije formiran" (isto, 21-23) zbog njihove mladosti. Dolazi do uspostave novog odnosa "adolescent-društvo". Taj je odnos sasvim specifičan jer je "adolescencija karakteristika ne samo pojedinca nego i društva koje prolazi kroz razvojnu krizu, bremenito je dvoznačnostima i konfliktima" (Dolto, 1991., 45-46). U društvu koje se u odnosu na adolescenta pokazuje kao "dvoznačno i nekoherentno", on postaje "neprikladan i kontradiktoran".

Za razliku od djeteta, adolescent pod intelektualnim, emotivnim i komunikacijsko-osjećajnim profilom proživljuje nove zahtjeve i otvara se novim uzorima. Znatno se mijenja način uspostave i održavanja odnosa.

Odnos prema roditeljima obično je konfliktan, i to je "normalno", tvrde znanstvenici, jer adolescent teži samostalnosti (Lidz, 1971.; Cian, 1988.; Braconnier, 1990.; Peluso, 1992.). Adolescent je sam po sebi u razdoblju koje je obilježeno suprotstavljanjem, ne samo roditeljima nego i nastavnicima i općenito odraslima, suprotstavljanjem autoritetima i pravilima koja oni predstavljaju. S jedne strane možemo govoriti o dramatičnoj slici adolescencije koja je obilježena sukobom s roditeljima, koji su odbačeni, da bi u afektivnom smislu bili ponovno prihvaćeni tek poslije. Empirijsko istraživanje upućuje na većinu mladih ljudi koji su dobro prilagođeni obiteljskom okruženju, koji mirno prolaze kroz teškoće i rješavaju razvojne probleme svojstvene njihovu uzrastu (Loprieno, 1986., 74). Prividna kontradikcija dviju tvrdnji rješava se uporabom termina "kriza", koji predlaže Erikson, "ne da bi se označila neumitna katastrofa već svojevrsni zaokret, krucijalno razdoblje povećane ranjivosti i ojačanog potencijala" (Erikson, 1995., 111). Iz rečenog proizlazi kako je proces emancipacije (tendencija samostalnog suočavanja sa životom) izvan svake rasprave u ovom razvojnom razdoblju.

Unatoč često konfliktnom odnosu, emancipirani adolescent može osjećati privrženost i ljubav prema svojim roditeljima, usvojiti ideale koje su oni na njega prenijeli i držati se zapovijedi: "Poštuj oca i majku..." (Izl, 20, 12). Osnovni je element emancipacije sloboda, želja i sposobnost prihvaćanja odgovornosti za

vlastite misli, osjećaje, moralne prosudbe i praktične odluke.¹ S tim u svezi, oslanjajući se na podatke koje su prikupili istraživači iz skupine Corpes, G. Tonolo izvodi nekoliko pravila koja održavaju uravnoteženost jedinstvenog odnosa roditelja i adolescenta. U prvom redu, to je trud koji roditelji ulažu kako bi razumjeli adolescenta; stupanj uključivanja adolescenata u donošenje odluka i općenito u odvijanje obiteljskog života; odgovornost i izvršavanje uobičajenih zadaća; te konačno, materijalna ovisnost o obitelji, na što je adolescent veoma osjetljiv. U tako osjetljivoj ravnoteži adolescent se često orijentira prema stabilnijem izvršavanju vlastitih odgovornosti (Tonolo, 1999., 92-95).

Sljedeći aspekt koji ovdje treba istaknuti jest postupno usvajanje realne slike roditelja. Vjerojatno je neizbježno da se kod djeteta stvori nerealna slika njegovih vlastitih roditelja: kad je bio malo dijete i kad mu je trebala pomoć, oni su bili veliki, "svemoćni", no sada ih želi promatrati u realističnom svjetlu.

Kod determiniranja tog aspekta, uz iskustvo svakodnevnog života s njima, važna su još barem druga dva čimbenika: jedan je stereotip roditelja, tj. mladi kao društvena kategorija imaju generičku predodžbu roditelja, a drugi je duboka objektna dinamika mladenačkog doba (Loprieno, 1986., 78).

Odlučujuću ulogu u društvenom razvoju adolescenta ima ljubav oca i majke. Dijete koje je voljeno zbog njega samoga i koje "ima iskreno povjerenje u ljubav roditelja pošteđeno je mnogih teškoća" (Jersild, 1973., 265); takvo dijete vjeruje u njihovu dobrotu čak i onda kad se s njima prepire i stavlja na kušnju njihovo strpljenje.²

Zabrinjavajući je položaj nevoljenih adolescenata ili onih koje su roditelji odbacili. Broj je takvih prilično velik. Nažalost, mnoga su djeca začeta u nasilju, indiferentnosti, nesavjesno i u prijeziru, mnoga su odbačena. Druga pak zahvaljuju za vlastito rođenje moralnim obzirima. Ovdje je riječ o najgorim pretpostavkama od kojih roditelji mogu polaziti da bi postali stvarni sudionici u životu vlastitog djeteta. Ovo obično završava tako da na dijete svaljuju svu krivnju čim se pojave prve zapreke ili nerazumijevanja. Kod nekih se parova događaju prave provale osjećaja ljubomore i patološke pasivnosti prema djetetu, tako da se kod njega blokiraju izrazi emancipacije, koji su izrazito važni za njegov razvoj (Peluso, 1992., 30).

¹ "Emancipirana osoba može zatražiti savjet od svojih roditelja, ali neće im dopustiti i donošenje odluka; poštovat će moralne vrijednosti, ali, prosuđivat će što je pravo a što krivo prema vlastitim uvjerenjima a ne jednostavno zato što to roditelji odobravaju ili ne odobravaju" (Jersild, 1973., 257).

² Adolescent koji može računati na ljubav svojih roditelja ima veću slobodu istraživanja i lakše može biti to što jest, odnosno pronaći "sebe", staviti na kušnju vlastite sposobnosti, slijediti vlastitu prosudbu kod odabira, odmjeravanja različitih mogućnosti, izrade programa, te si može dopustiti i pogrešku bez bojazni da će ona biti fatalna.

Brojna su istraživanja pokazala da su psihičke smetnje kod adolescenta često posljedica nekog sukoba unutar obitelji. Što su odnosi u obitelji poremećeniji, to su odnosi između adolescenta i obitelji čvršće povezani s pojmom emotivne žrtve nametnute pojedincu kao cijene njegove pripadnosti obitelji. Naime, istraživanja su provedena na emotivno neuravnoteženim adolescentima po svemu sudeći dokazala kako "adolescenti koji prolaze kroz teško razdoblje potječu iz nesretne obitelji" (Jersild, 1973., 277). Zaključit ćemo stoga kako roditeljska toplina i ljubav nesumnjivo imaju veliku važnost u životu adolescenata.

Polazeći od opisanih pozitivnih ili negativnih pozicija, roditelji ostvaruju mnoge zadaće u društvenom razvoju adolescenta. Jedna je od njih ponuda takozvanih uzora uloge koji su "u ovoj fazi neobično važni" (Coleman-Hendry, 1992., 123).

Rezimirajući dosada rečeno, možemo ustvrditi kako je glavno stajalište to da društveni razvoj adolescenta implicira i određene sukobe unutar obiteljskog okruženja, a razlog je prvenstveno dobna razlika. Obitelj je poput lijepog vremena, kojeg smo svjesni tek kada ga nema. Točno je da se adolescent osjeća tužno u krugu obitelji u usporedbi s društvom svojih prijatelja. S druge strane, on osjeća potrebu povratka u krug obitelji kada god izvan nje doživi kakvu nelagodu ili tjeskobu. Čini se dakle da obitelj pruža uglavnom neutralan kontekst unutar kojega adolescent nalazi sigurnost i toplinu u svim životnim usponima i padovima.

Potrebe i želje adolescenata

Ljudske su potrebe svojevrsna napetost koja nastaje zbog nedostatka kakve stvari ili kvalitete potrebne za blagostanje. Razlikujemo: organske i osjetilne, urođene i stečene, svjesne i nesvjesne potrebe, koje mijenjaju značenje i važnost ovisno o godinama starosti.³ Ponekad su potrebe adolescenata jasno vidljive, a ponekad sasvim slabo izražene.

Kod adolescenata uglavnom razlikujemo: fiziološke i psihičko-socijalne potrebe. One fiziološke – "potreba za utaživanjem gladi, žeđi, potreba za odmorom, aktivnošću, blagostanjem i za očuvanjem tjelesnog integriteta" (Palmonari, 1993., 83) – djeluju kao i u djetinjstvu, ali s vremenom mijenjaju snagu i intenzitet ovisno o tjelesnim promjenama. U psihičko-socijalne potrebe spadaju:

- Potreba za jasnoćom. Mladi traže lojalan i čist odnos u kojem će se osjećati sigurno.

³ Sve do adolescencije potrebe nisu mentalno artikulirane, i to je veoma važno za razumijevanje motivacije i ponašanja adolescenata.

- Potreba da ne osjećaju pretjeranu "pomoć", kao da su njihove godine starosti nekakav patološki slučaj.
- Potreba za koherentnošću odraslih koji ih okružuju, a posebno potreba da ih odrasli saslušaju i prihvate.
- Potreba za povjerenjem koje odgovara nužnosti potpore i ohrabrenja za njihov rast.
- Potreba za preuzimanjem odgovornosti kako bi stekli mjerila vlastitih ograničenja i mogućnosti.
- Potreba za odobravanjem, poglavito kod onih koji se boje da će ostaviti loš dojam.
- Potreba da se može računati na čvrst, ali tolerantan autoritet koji može naći kompromis između očekivanog i zahtjeva.
- Adolescent osjeća potrebu da živi u svome vremenu, prati modu, pjevače, razne trendove, jer sve su to znakovi njegova (su)postojanja s drugima i dokaz da je u trendu (Peluso, 1992., 34).

U adolescenciji, osim potreba, raste i raspon želja: karijera, zabavna putovanja, postati filmski junak, diplomirati s odličnim uspjehom itd. Sposobnost razumnog prosuđivanja ima veliku važnost u oblikovanju želja jer mogla bi nastati i štetna maštanja, a sposobnost postavljanja ciljeva treba iskoristiti u korist temeljnih težnji koje pridonose rastu i potpunom ljudskom ostvarenju.

Odgojitelj mora voditi računa o svim tim potrebama adolescenta, treba mu se približiti i voditi ga uz najveće moguće poštovanje.

Skupina vršnjaka

Odnos je s vršnjacima temeljna potreba koja "vlada mislima i ponašanjem adolescenata" (Josselyn, 1964., 50) i „dobiva na važnosti kako se adolescent sve više odvaja od roditelja“ (Lidz, 1971., 351), tj. on osjeća "jaku potrebu pripadanja nekoj društvenoj skupini kako bi tamo pronašao toliko potrebnu sigurnost" (Peluso, 1992., 46). Vrlo je rasprostranjeno uvjerenje kako u tim godinama skupina vršnjaka snažno utječe na razvojne procese, da se može izjednačiti s utjecajem obitelji, pa čak i da ga može u potpunosti neutralizirati. Naime, život je u skupini izvor sigurnosti za adolescenta, svijesti o vlastitoj vrijednosti i samopotvrđivanja, "utjecaj drugih adolescenata na adolescenta jači je i konstruktivniji od utjecaja koji ima bilo koja druga odrasla osoba" (Josselyn, 1964., 113) i u nekim aspektima "čini se čak i ugodnijim okruženjem od same obitelji, poglavito zbog karakteristične klime spontanosti i prihvaćanja" (Tonolo, 1999., 212).

Skupina vršnjaka prva je društvena formacija adolescenta izvan obitelji, ona je okruženje u kojem se adolescenti osjećaju jednakovrijednima. Skupina

je nadalje mjesto slobodnijeg izražavanja sebe samoga, mjesto gdje adolescent proživljuje svoje promjene, pronalazi uzore kojima se divi, gdje može poduzeti nešto smiono, jer to je vrijeme kad on želi riskirati, tj. činiti opasne stvari kako bi se osjećao jakim i većim, kako bi osjećao da može promijeniti svijet. Biti u „skupini“ način je razmjene iskustava, a ne samo izraz društvenih potreba koje adolescentu omogućuju osjećaj uklopljenosti u društvo, pa to odgovara i odgojnim potrebama. Biti u „skupini“ može odgovoriti individualnim unutarnjim psihičkim pobudama, a isto tako može biti i poveznica onog što nazivamo ideal vlastitoga „ja“, jer skupina se i oblikuje zato da bi se postiglo ono o čemu pojedini članovi sanjaju, što bi htjeli ostvariti ili postati (Braconnier, 1990., 32-33).

U tom je uzrastu teško dati pravu definiciju skupine. Ona se obično sastoji od pojedinaca oba spola koji su na istome stupnju emotivnog razvoja, istih su godina ili intelektualnih sposobnosti. Iako naizgled skupinom dominira autoritet nekih njezinih članova, njezina unutarnja kohezivna snaga uglavnom se sastoji od međusobne emotivne empatije, pa članovi vrlo teško i rijetko krše unutarnja pravila. Međutim, s druge strane, unatoč strogoj kontroli koja vlada skupinom, savezništvo njezinih članova nije vječno. Osim toga, kako je adolescencija razdoblje u kojem stupanj zrelosti podliježe velikim oscilacijama, adolescent nerijetko može pripadati i većem broju skupina. Naime, lako možemo utvrditi kako postoje skupine koje se konstituiraju kao emanacija kulturnih, sportskih⁴, religijskih institucija.

Unatoč prednostima koje se iz odnosa sa skupinom izvlače i unatoč važnosti odnosa među partnerima, „i skupina vršnjaka za adolescenta može biti izvor frustracija i neuspjeha“ (Ciotti, 1989., 72), jer uza sve prednosti i odlike koje su skupini svojstvene, ona isto tako ima i veliku privlačnu moć u smislu zaokreta prema zlu: ona može izazvati zastranjenja, delinkvenciju, nasilje, te može biti način i sredstvo suprotstavljanja obiteljskom okruženju, odnosno mjesto susreta s nekim asocijalnim ili bolesnim članom, što je uvijek izrazito opasno za uravnoteženost adolescenta.

U svezi s iskustvom života u skupini treba spomenuti i neke adolescentske skupine koje nastaju unutar religijskih institucija (župe, molitvene skupine itd.). Riječ je o kvalitativno i kvantitativno vrlo značajnom fenomenu čiji dosezi nadilaze područje religije u užem smislu te riječi. Naime: „često se odlazi u oratorij kako bi se odigrala partija nogometa, radi drugih slobodnih aktivnosti,

⁴ Sportska aktivnost ima vrlo važnu ulogu u društvenom razvoju adolescenta. Naime, „svojim sudjelovanjem u sportskom životu on osjeća zadovoljstvo zbog činjenice da ga drugi prijatelji cijene. Kada je riječ o timskom natjecanju, on osjeća individualno zadovoljstvo zbog činjenice da je dio jedne društvene strukture koja ne samo da je veća od njega samoga nego i ne može postojati bez njegova individualnog doprinosa. On osjeća zadovoljstvo zbog toga što je ostvario cilj a to je – međusobna suradnja“ (Josselyn, 1964., 114).

a najviše zato da bi mladi bili zajedno: ovo može postati važna motivacija koja nadilazi formalne okvire religijskog reda” (Amerio, 1990., 41).

Školske obveze i slobodno vrijeme

Glavna je obveza adolescenata, dakako, škola (Celata, 1997., 31-32). Škola je čimbenik velike odgojne važnosti. Njezina je uloga poticajna; adolescentima treba otvoriti horizonte, treba ih uputiti na prihvaćanje sadržaja slobode i, iznad svega, treba im omogućiti stjecanje kritičkog duha i kreativnosti, i to kroz dijalog, istraživanje, usporedbu vrijednosti koja se događa u okviru školskog iskustva. Škola u adolescentu potiče potrebu za uspoređivanjem s bogatstvima i ograničenjima školskih kolega i profesora, s velikim ličnostima iz prošlosti i sadašnjeg vremena, s ličnostima iz drugih kultura itd.

Da bi škola mogla pozitivno utjecati na sveukupni odgoj subjekta, nužno je da ona bude autentična, kreativna, poticajna i ne smije biti instrumentalizirana osobama ili ideologijama, niti u funkciji sistema. Po nekim podacima koje autori navode, u pravilu “adolescenti navode kako ih nastavnici na zadovoljavajući način uvode u didaktičke aktivnosti” (Tonolo, 1999., 120), ali ipak iznose hipotezu po kojoj škola pokazuje određena ograničenja te tvrde da postoji snažna potreba za njezinom obnovom. Ovakvo kritičko stajalište kod adolescenata nesumnjivo je posljedica veće samosvijesti, perspektiva za budućnost i potrebe za obrazovanjem koje će ih pripremiti da u budućnosti budu protagonisti događaja.

Treba naglasiti kako je u središtu njihovih školskih iskustava odnos adolescent –nastavnik, pa u tom svjetlu oni neke karakteristike navode kao važnije. Prije svega, željeli bi da im nastavnik bude maštovita i poticajna osoba koja je kreativna, pouzdana i srdačna, uravnotežena i predana odgoju i formaciji. Njegov bi nastup morao biti demokratičan i ohrabrujući (isto, 121-122). Oni, nadalje, žele da ostvareni rezultati ne budu mjerilo ocjenjivanja, a da osobno zalaganje i trud budu u drugom planu.⁵

Na temelju rečenog moramo se upitati: što je sa slobodnim vremenom? Kako ga adolescenti provode? Zasižno im dani ne prolaze u “ljenčarenju” nego u svojevrsnoj “zabavi” koja i s odgojnog stajališta ima vrlo konstruktivnu ulogu. Prije svega, uz to što se zabavljaju u društvu svojih vršnjaka i bave se kojekakvim maštarijama, neki tvrde kako adolescenti gledaju televiziju: “na televiziju otpada većina izvanškolskog vremena” (Celata, 1997., 33). Ovaj podatak potvrđuju i istraživanja koja pokazuju kako adolescenti provode mnogo vremena pred

⁵ Mnogi adolescenti svoje školske nevolje pripisuju izostanku dijaloga i srdačnosti, te nezainteresiranosti za njihove probleme odnosno negativnosti i krutosti u ocjenjivanju.

televizorom, u prosjeku 4/5 sati dnevno (Abbruciati, 2004., 14-15). Ova činjenica pobuđuje veliko zanimanje u pedagoškom smislu, poglavito s obzirom na to kako adolescenti primaju i upotrebljavaju takozvane "obrasce razmišljanja" koje im TV prenosi i na koji ih način primjenjuju u svakodnevnom životu.

Nesumnjivo, ponekad i frenetična uporaba stereotipa i predrasuda zna zagospodariti u tom smislu što većina dječaka i djevojaka ne želi televiziju razumjeti nego se radije poistovjećuje s modelima ponašanja koje im ona nudi. "Radije ostaju otvorenih usta pred junacima reality showa maštajući o tome kako su oni na njihovu mjestu i ne razbijajući glavu time što iza svega toga zapravo stoji" (isto, 15).⁶

Dakle, adolescenti "pred televizorom podsjećaju na lijevak" (Sirboni, 2005., 13). Otuda odgojna potreba inzistiranja na protagonizmu adolescenata, na tome da ih se izvede i uputi na istraživanje i iznad svega da ih se vodi i potiče na rasuđivanje. Televiziji se pridodaje i kino, mjesto kamo adolescenti rado odlaze. Nesumnjivo je i to važno, no učinkovito može biti jedino ako se uključi u cjelovit odgojni i rekreacijski ciklus.

Ostale aktivnosti kojima se danas mladi bave u slobodno vrijeme jesu: osobno računalo, slušanje snimljene glazbe, CD-ROM, DVD, internet, mobitel, MP3, MP4, itd. Tehnologija je postala omiljeni prostor i jezik komunikacije među adolescentima, okruženje u kojem se na određeni način odvija njihov život. Kao vješti korisnici multimedijalne komunikacije, oni su pronašli nove prostore za stjecanje iskustava, nove izvore znanja, učinkovite komunikacijske kanale, različita interesna područja, nova zadovoljstva i nove ciljeve. Sve to u nekom smislu nudi određene prednosti, jer se "surfera" potiče na to da i sam postane akterom i da razvija svoje interaktivne sposobnosti, sposobnosti ophođenja itd.

Ne smije se zanemariti ni kritički aspekt koji se povezuje s načinom na koji se novi mediji upotrebljavaju. Iskustvo pokazuje kako se u obitelji kompjutor nabavlja upravo za adolescenta, a ovaj se njime služi bez nadzora i vodstva, prema svom nahođenju. Druga opasnost koja se povezuje s uporabom tehnologije jest raširena težnja za upoznavanjem stvari, zabavom i provođenjem vremena u gledanju a ne čitanju: mladi su danas naraštaj koji "misli očima". Nužno je dakle stvoriti oblike kritičke pozornosti i praćenja aktivnosti u funkciji odgojnog usmjerenja; odgojitelj treba postati sudrug u "surfanju" koji će poštovati samostalnost adolescenta, ali koji neće odustati od mogućnosti izražavanja kritičkih zahtjeva.

Drugi način provođenja slobodnog vremena mogao bi biti promatranje prirode (Barbellini, 1996., 137). Promatranjem prirode adolescent uči širiti

⁶ Treba priznati kako televizija danas, umjesto da promiče vrijednosti, zanemaruje i gotovo u potpunosti napušta odgojnu ulogu.

vlastite horizonte, odnosno svoj svijet.⁷ Priroda upućuje na sport, koji ima veliku rekreativnu vrijednost: "Prije svega zato što sport pokreće čitav organizam adolescenta, a zatim, obvezuje ga na samodisciplinu, konačno, zato što ga prisiljava na izražavanje svih vrijednosti individualnosti ili društva" (Alberoni, 1965., 504).

Drugi oblici upotrebe slobodnog vremena jesu: pjevanje, sviranje, učenje stranih jezika, igra, izleti, pripremanje raznih predstava, gdje se adolescent uči suočavanju s publikom.

Problemi adolescenata: stres i tjeskoba

Kod suočavanja s problematikom u životu adolescenata posebno ćemo naglasiti neke tjeskobe koje su tipične za taj uzrast i same po sebi mogu biti svladane, no ponekad mogu završiti i patologijom. Tjeskoba je u suvremenom svijetu nešto što osjećaju svi, neki intenzivnije a neki slabije. Ona je pojačana užurbanom dinamikom života, a posebno je osjećaju mladi. Mogli bismo nabrojiti neke od mnogih teških situacija: intelektualni problemi "koji se obično dijagnosticiraju kao shizofrenija" (Laufer, 1999., 46), anoreksija, arogancija, droga, depresija, spolne smetnje, nasilno ponašanje itd. Konkretnije, problemi u adolescenciji uglavnom su:

- emotivne teškoće, koje nastaju zbog frustracije u svezi s temeljnim potrebama, kao posljedica specifičnog stanja u kojem se adolescenti nalaze ili djelovanjem životnog okruženja;
- socijalni problemi: poteškoće kod prilagodbe drugima;
- tjeskobe u školi: odnos s nastavnicima i školskim kolegama, ciklus ispiti – ocjena–uspjeh, očekivanja obitelji (ponekad pretjerana), dinamika učenja, okolina (Schoepflin, 1999., 34);
- neprilagodljivost unutar obitelji, što može dovesti do jakih živčanih napetosti (Palmonari, 1993., 20-21);
- neuključenost u rekreativne aktivnosti: "otuđenje u okviru prijateljskih odnosa poprma općenite konotacije i pretvara se u otuđenje slobodnog vremena" (Salvini, 1994., 20).

Ostali problemi u adolescenciji mogu biti: ekstremizam, za koji se adolescenta često optužuje (Colecchia, 1995., 49), narcisoidnost, egocentizam, agresivnost,

⁷ S odgojnog stajališta, vrlo je važno poticati adolescenta na razvijanje vlastite sposobnosti čuđenja i divljenja, sposobnosti da cijeni ono što je dobro, veliko i lijepo u njemu samome i oko njega, počevši od čudesnih prizora iz prirode, neba, mora, zore, zalaza sunca, mjeseca, vatre, tako da konačno shvati kako je i sam "dio silno velikog života" (usp. NANNI, 1997., 62-63).

regresija, transgresija, fiksiranost, depresija, rezignacija, zbunjenost, no to nisu isključivo patološki aspekti, premda neki od njih mogu završiti i patologijom.

Alkohol je danas velik problem. Kada je riječ o ovoj ovisnosti, adolescenti su "plijen svojevrsnog fatalizma" odnosno "osjećaju se kao nemoćni promatrači vlastita života" (Pollo, 2002., 107). Razlog alkoholnih ispada (ekscesa) uglavnom je želja za otklanjanjem frustrirajućeg stanja.

U popisu problema današnjeg vremena važno mjesto zauzima uzimanje droge, koja je postala stvar mode.⁸ Razloge takvu stanju nije nimalo lako sa sigurnošću razlučiti. No, mladići i djevojke koji se drogiraju iza sebe imaju dramatična iskustva pa im se život čini beznačajnim.⁹ To potvrđuju i izjave nekih mladih koji uzimaju drogu: "Drogiram se jer mi se sve gadi"; ili: "Sad je sve beznažno jer sve je odvratno, inertno, samo želim sredstvo za spavanje koje će otjerati tjeskobe..." (Sovernigo, 1996., 84-85). Očita je dakle tijesna i jaka povezanost tjeskobe i uzimanja droge, a to mladog čovjeka uvlači u potragu za umjetnom, vrlo rizičnom zabavom koja može imati i smrtni ishod.

Na kraju treba upozoriti i na tragične slučajeve samoubojstava adolescenata. Naime, u "crnoj kronici" vrlo često možemo pročitati vijest o tomu.¹⁰ Nameće se pitanje zbog čega si mladi pokušavaju oduzeti život. Do čina samoubojstva može dovesti niz čimbenika, no glavni je motiv, nesumnjivo, egzistencijalna beznačajnost¹¹, patološka depresija i sve veće otuđenje. Prvi su znakovi koji upućuju na stanje depresije: tuga, poremećaji spavanja, anoreksija ili napad bulimije, samopodcjenjivanje...

U biti, pokušaj samoubojstva nije uvijek odraz prave želje za smrću, niti su navedeni problematični slučajevi samo odraz adolescentske delinkvencije. Oni su odraz želje za drukčijim životom: takvim gestama mladi ljudi pokazuju svoju tjeskobu, a često i vapaj za pomoći. Sve ovo traži intervenciju odgojitelja, koji treba na vrijeme otkloniti tjeskobe i adolescentu pomoći da na pozitivan način svlada opasnosti koje se neizbježno javljaju na njegovu putu rasta.

⁸ Primjerice, "gotovo svi adolescenti u Torinu pušenje kanabisa smatraju normalnom stvari" (Pollo, 2002., 41).

⁹ Autor ovog članka više je od deset godina duhovnik u zajednici Cenacolo, u kojoj se nalaze mladići i djevojke koji se odvikavaju od uzimanja droge.

¹⁰ Tvrdi se kako su pokušaji samoubojstva učestaliji kod djevojkina nego kod mladića, štoviše "kod djevojkina je broj pokušaja samoubojstva dvostruko veći nego kod mladića" (Peluso, 1996., 126; Lehale, 1989., 154).

¹¹ U oprostajnom pismu jednog samoubojice koje je ostavio svome bratu možemo pročitati: "(...) zaista mislim da ti nemam što reći. Da sam barem imao nadu kako mogu vjerovati u bilo što, ne bih to bio učinio" (Sovernigo, 1996., 57).

Don Boscova metodologija u odgoju adolescenata¹²

U odgojnom se procesu nužno postavljaju pitanja: tko je odgojitelj i što ga time čini? Kojom se metodologijom koristiti da bi se ostvario učinkovit odgoj? Pedagogija sugerira sljedeće: "vrijednost, znanje i umješnost tri su nužno potrebne odlike odgajatelja, one ga obilježavaju i oplemenjuju" (Marcatali, 1991., 268). Njegova se ličnost može opisati na različite načine: odgojitelj je onaj koji u dovoljnoj mjeri posjeduje ljudske i duhovne vrijednosti, sposobnost da te vrijednosti prenese ili potiče na primjeren način. Iz ovoga proizlazi da je on prije svega svijetli svjedok autentičnih vrijednosti koje predstavlja te da mora imati poseban dar po kojem se zna koristiti sredstvima, stilom i znakovima pogodnima za komunikaciju u primjerenom odgojnom ozračju. Za ispunjenje uloge odgojitelja potrebna je i određena "odgojna autoritativnost" juridičko-psihološke naravi.

U nizu privilegiranih kvaliteta pravog odgojitelja¹³ osobito ćemo naglasiti demokratičnost, koja se smatra najproduktivnijim pristupom u odgojnom djelovanju a manifestira se kao "pažljivost prema drugima". To znači: nazočnost u životu adolescenta, zainteresiranost za njegov odgoj, sudjelovanje u njegovu rastu i punom ostvarenju. S praktičnog stajališta, uloga odgojitelja sastoji se u življenju istine odgojnog odnosa, te u uvođenju adolescenta u dinamiku razmjene autentičnih vrijednosti koje je sam proživio ili ih predlaže.

Svaki odgojni rad nužno je povezan s vrlo preciznom metodom i obično se odgojitelju otvaraju dva suprotna puta, a to su: represija i prevencija.¹⁴ Odgojna praksa mora odgovarati potrebama adolescenata, ona mora prihvaćati duboka pitanja koja adolescenti postavljaju i poštovati njihov razvojni put, odrediti formacijski postupak, ući u dubok i slobodan odnos, olakšati prihvaćanje

¹² Sv. Ivan Bosco (don Bosco, 16. VIII. 1815. – 31. I. 1888.) talijanski je katolički svećenik, pedagog i pisac iz XIX. stoljeća koji je u odgojnu praksu unio svoja religiozna uvjerenja, posvećujući svoj život odgoju i obrazovanju siromašnih mladića i djevojaka. Njegove odgojne metode temeljile su se na ljubavi, a ne na kazni. Uveo je u odgoj metodu koja je poznata kao preventivni sustav.

¹³ Odgojitelj mora imati: solidnu i ažurnu naobrazbu s područja religije, psihološka znanja i kvalitete, primjerenu kulturnu razinu, smisao za realnost, mora biti uravnotežena osoba i posjedovati duh ufanja, nade i ljubavi, dar komunikativnosti, sposobnost razabiranja i razlučivanja, mora biti strpljiv, blag, pokazivati razumijevanje i ulijevati povjerenje, mora biti intuitivan i kreativan, spontan i prilagodljiv, duhovit, vedar itd.

¹⁴ Represivnu metodu treba apsolutno izbjegavati. Ona se sastoji u tome da se podložnike upozna s propisima, a zatim ih se nadzire kako bi se otkrili prekršitelji, kojima se onda daje zaslužena kazna. Ovaj sustav zahtijeva da odgojitelj izbjegava svaku familijarnost sa štíćenici-ma kako bi njegov autoritet bio što je moguće veći. Preventivna pak metoda zahtijeva direktan kontakt s adolescentom, posebnu pozornost i osjetljivost za njegove potrebe, sudjelovanje u njegovu rastu itd.

odgovornosti i donošenje odluka, pružiti povjerenje, pomoć i slobodu izražavanja. Zbog toga ćemo istaknuti neke temeljne aspekte sustava prevencije koji je primjenjivao don Bosco (Braido, 1997.a), što može sugerirati primjereniji pristup odgoju današnjih adolescenata.

Smatra se da je ova metodologija integralan odgojni sustav, koji se poglavito sastoji od čisto odgojnih aktivnosti koje se poduzimaju s ciljem ljudskoga, kulturnog, moralnog i religijskog sazrijevanja adolescenta. Svrha joj je spriječiti zastranjivanja u oblikovanju zrelih osoba (Braido, 1999., 8-9). Ovdje na najbolji način dolazi do izražaja pozitivna i poticajna uloga: ova metoda zahtijeva da odgojitelji budu "poput očeva, braće i prijatelja" (Braido, 1997.b, 384) osobe koje "razgovaraju, koje su vodič u svakoj prigodi, te daju savjete i s ljubavlju ispravljaju" (Bosco, 1997., 249). Odgojitelj treba znati u adolescentima potaknuti prava pitanja, učeći, prema don Boscovoj metodologiji, iz odgojne metode Isusa Krista, koji je u svojim susretima, propovijedima, djelima i ponudama često postavljao presudna pitanja: *Koga tražite? O čemu ste putem raspravljali? Što vrijedi dobiti čitav svijet? A u isto vrijeme je znao postaviti i najbitnija pitanja u pravome trenutku: Tko je najveći? Koja je zapovijed najveća? Tko je moj bližnji?...*

Osnova preventivne metode sastoji se od tri elementa: razuma, religije i osjećaja ljubavi. U svojoj biti ta tri termina određuju temeljne dimenzije koje u adolescentima želimo izgraditi, a to su: tjelesni i kulturni, psihološki i duhovni razvoj. U tom smislu odgojnu ponudu karakterizira uravnoteženost između svjetovnih stvarnosti i središnjeg položaja vjere u religijskom smislu. Zatim, gore navedeni termini na neki način rezimiraju sadržaj, sredstva, stil, intervencije i inicijative poduzete radi ostvarenja odgojnih ciljeva. S metodološkog stajališta osnova je sustava ljubav¹⁵ (usp. 1 Kor 13, 4-8). Kako bi njegovo djelovanje bilo uspješnije, odgojitelj prije svega mora osvojiti učenikovo srce, i to ljubavlju, strpljenjem, blagošću, pažljivošću, osjećajnošću i "govoriti jezikom srca tijekom odgojnog procesa" (Bosco, 1997., 250). Odgojno djelovanje dakle započinje od srca, tako da se pridobije povjerenje kroz prislan odnos s mladima, ljubeći ih "u onome što se njima sviđa i sudjelujući u onome čemu oni teže" (Braido, 1997., 381-382).

Tri spomenuta elementa međusobno se isprepleću i svaki se ostvaruje u odnosu s drugim dvama. Naime, religija odnosno moralno-duhovni život promiče se na osnovi osobnih odnosa ljubavi i prilagođuje zahtjevima adolescenata. Razum se u odgojnom djelovanju prosvjetljuje vjerom, a u sprezi je sa sudjelovanjem odgojitelja u duhu ljubavi. Odnos iz ljubavi zdrav je osjećaj motiviran razumom i religijom. Ovaj posljednji element treba još i dodatno objasniti kako bi se dokučila tajna učinkovita odgoja.

¹⁵ Ljubav je osnova, a razum i religija jesu sredstva kojima se odgojitelj mora stalno služiti i prakticirati ih ako želi da učenici slušaju i ako želi ostvariti postavljeni cilj (Bosco, 1997., 250).

Ljubav je put svakog autentičnog odnosa, poglavito odgojnog djelovanja. Riječ je o jedinstvenom pristupu koji možemo raščlaniti na neke osnovne elemente. Prije svega, to je "iskrena i vidljiva ljubav" (Sovernigo, 1996., 279), u kojoj je sva pozornost odgojitelja usredotočena na adolescenta. To znači da odgojitelj ne samo da ljubi odgajnika nego mu to i pokazuje vidljivim vanjskim znakovima srdačnosti i ljubavi, riječima, nježnim gestama, izrazom očiju, lica itd. Ta je ljubav izraz radosti zbog druženja s mladima, boravka među njima, zbog sudjelovanja u njihovoj spontanosti, inicijativama i igrama. No, potrebni su oprez i odmjeranost u izražavanju osjećaja¹⁶, a ujedno se trebaju isključiti simpatije i određene kompenzacije. To znači da ljubav mora biti "empatična" i "čedna". Empatična je ljubav stajalište razumijevanja, to je svojevrsno izlaženje iz "sebe" radi razumijevanja mladih s njihova stajališta, "to je sposobnost stavljanja u njihov položaj i govorenja njihovim jezikom" (Marcatali, 1991., 275), to je razumijevanje a da se pritom ne bude "zatočenik" situacije, sposobnost da se istodobno bude unutar i izvan konkretne situacije. Autentična je ljubav ujedno i čista (čedna): to znači da adolescent ne smije biti "predmet privrženosti" za odgojitelja i obratno.

U odgoju povjerenje mora izdržati kušnju svih propusta i samo u "neuvjetovanoj" privrženosti odgojitelj može steći potrebnu snagu. U tom je smislu prisposoba o sinu razmetnome (Lk 15, 31, "On mu reče: Sine, ti si uvijek sa mnom, i sve je moje tvoje.") pedagogija koja je potpuno na strani mladih; satkana je od razumijevanja, pažnje, darežljivosti i odbacivanja svake kalkulacije. Otac je taj koji ide ususret sinu koji je pogriješio: postoji li otvorenija ponuda današnjem adolescentu? To ne znači da odgojitelj treba odobravati sve nepodopštine. Riječ je o tome da adolescenta treba prihvatiti onakvog kakav je.¹⁷

Drugi je aspekt iskrene osjećajnosti "odlučnost": sposobnost da se kaže "ne" kada to situacija zahtijeva. Adolescenti često žele "sve i to odmah", nemaju ispravan odnos prema pravilima-zakonu. Da bi im pomogao u rastu, odgojitelj nipošto ne smije tolerirati prekršaje. No, odlučnost nikada ne smije postati sinonimom za krutost.

Kulminacija je ljubavi u odgoju evanđeoska ljubav: "Ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas" (Iv 13, 34). Ljubiti poput Isusa znači prihvaćati drugoga u njegovoj istini, premostiti zapreke, naučiti davati i primati, ljubiti do kraja. Po Isusovu uzoru i pronalazeći snagu u Njemu, odgojitelj će moći svladati teškoće, razočaranja, neuspjeh, moći će prihvatiti ograničenja svoga odgojnog djelovanja

¹⁶ Treba još dodati i to da u izražavanju osjećaja u odnosu na adolescenta odgojitelj treba imati u vidu njegov stupanj razvoja, spol i psihičko stanje mladog čovjeka i njegove sredine.

¹⁷ Ovo vrijedi i za adolescenta, jer nitko nije savršen. Naime, kad dijalog nije prihvaćanje nego uzajamna obrana, iza toga obično stoji stajalište nepovjerenja. Zato je adolescentima potrebno pomoći da prihvate odgojitelja.

i unatoč svemu nastaviti će pružati dokaze svoje ljubavi prema adolescentima koje vodi.

Metodološki ispravan u odgoju je i diferencijalni pristup, koji razlučuje odgojne planove i svrhe, jer među adolescentima postoje razlike u naravi i životnom iskustvu. S moralnog stajališta adolescente možemo svrstati u tri kategorije: dobri, kod kojih su za ostvarenje odgojnih ciljeva dostatne opće smjernice, indiferentni, kod kojih su potrebni određeni poticaji, podsjećanja i ponovljene preporuke, i konačno, adolescenti u teškoćama¹⁸ kojima je potrebno posvetiti najviše odgojne pažnje.

Zaključak

Iz ove analize adolescentskog života vidljiva je važnost školskog iskustva kao prigode za usporedbu, stjecanje novih spoznaja i proširenje već stečenih. Škola je nesumnjivo pravo mjesto za odgojni rad. Upotreba je slobodnog vremena pak područje u kojem adolescent razvija vlastitu slobodu i kreativnost. Nadalje, adolescent ovdje čini prve korake prema izborima, i to na razini bliskih prijateljstava i osjećajnosti, u njemu raste raspon želja a odgojitelj ih treba znati prepoznati.

Adolescent je u potrazi za svojim identitetom pa za njega osobitu važnost ima skupina vršnjaka, jer taj put može započeti samo kroz usporedbu s drugim osobama "u razvoju" koje imaju iste poteškoće. Zajedništvo je s vršnjacima poput "sportske dvorane" u kojoj adolescent može izražavati svoje potencijale, poput dragocjene pomoći u svladavanju teškoća u psihičkom, tjelesnom i duhovnom razvoju.

Da bi odgoj bio učinkovit, nužno je potrebna osobna pratnja odgojitelja koji s adolescentom dijeli dio njegova života i pomaže mu da bolje upozna sebe samoga kako bi došao do svjesnoga, slobodnog i odgovornog odgovora. Don Boscova metodologija može pružiti neke temeljne elemente; ona je sustav koji se temelji na razumu, religiji i ljubavi, koja sadrži afektivne, ljudske i religijske vrijednosti koje želimo formirati u adolescentima. Metodologija, nadalje, nudi stil, sredstva i put ostvarenja spomenutih vrijednosti.

Kako bi odgoj bio učinkovit, svakako treba imati na umu izazove koje kultura stavlja pred današnju mladež i pred odgojni rad. Jedino će se tako moći utvrditi odgojni put koji će učinkovito odgovoriti tim izazovima i poticati rast i cjelovito sazrijevanje adolescenata. Odgojitelj sve to konkretizira u obiteljskom, prijateljskom ozračju i ozračju solidarnosti. Pedagoški rad koji se odlikuje ljubavlju, strpljenjem i potpunom predanošću odgojitelja osvaja srca mladih, koji postaju spremni usvajati i dijeliti ljudske i duhovne vrijednosti čiji je on iskreni svjedok.

¹⁸ Adolescenti skloni bježanju od stvarnosti: ovisnosti, suicidalnost itd.

Literatura

1. ABBRUCIATI, S. (2004.): TV cattiva compagnia?, *Il Bollettino Salesiano*, 128 (11), 14-27.
2. ALBERONI, F. (1965.): *Enciclopedia dell'adolescenza*. Querniana, Brescia.
3. AMERIO, P. (1990.): *Gruppi di adolescenti e processi di socializzazione*. EDB, Bologna.
4. BARBELLINI, A. G. (1996.): *Quel profondo desiderio di Dio*. Casale Monferrato, Milano.
5. BOSCO, G. (1997.): *Il sistema preventivo nelle educazione della gioventù*. U: BRAIDO, P. (ur.), *Don Bosco educatore*, nav. dj., 249.
6. BRACONNIER, A. (1990.): *I mille volti dell'adolescenza*. Borla, Roma.
7. BRAIDO, P. (1997.a): *Bosco, Giovanni*. U: PRELEZZO, J. M. – NANNI, C. – MALIZIA, G. (ur.), *Dizionario di scienze dell'educazione*. LDC-LAS-SEI, Torino, 142-145.
8. BRAIDO, P. (1997.b): *Due lettere datate da Roma 10 Maggio 1884*. U: BRAIDO, P. (ur.), *Don Bosco educatore. Scritti e testimonianze*. LAS, Roma, 372-385.
9. BRAIDO, P. (1999.): *Prevenire non reprimere. Il sistema educativo di don Bosco*. LAS, Roma.
10. CELATA, C. (1997.): *Il mondo dell'adolescenza: Pensieri, enigmi, provocazioni*. Franco Angeli, Milano.
11. CIAN, L. (1988.), *Educhiamo i giovani come Don Bosco. L'educazione dei ragazzi dall'infanzia alla giovinezza secondo il sistema preventivo*. LDC, Leumann, Torino.
12. CIOTTI, F. (1989.): *L'adolescente tra famiglia e società*. Mondatori, Milano.
13. COLECCHIA, N. (1995.): *Adolescenti e prevenzione. Disagio, marginalità, devianza*. Il Pensiero Scientifico, Roma.
14. COLEMAN, J. C. – HENDRY, L. (1992.): *La natura dell'adolescenza*. Il Mulino, Bologna.
15. DOLTO, F. (1991.): *I problemi degli adolescenti*. Longanesi, Milano.
16. ERIKSON, E. H. (1995.): *Gioventù e crisi di identità*. Armando, Roma.
17. JERSILD, A. T. (1973.): *Psicologia dell'adolescenza*. La Scuola, Brescia.
18. JOSSELYN, M. I. (1964.): *L'adolescente e il suo mondo*. Giunti Barbera, Firenze.
19. LAUFER, M. (1999.): *Oltre il crollo adolescenziale*. Borla, Roma.
20. LEHALE, H. (1989.): *Psicologia degli adolescenti*. Borla, Roma.
21. LIDZ, T. (1971.): *La persona umana, Suo sviluppo attraverso il ciclo della vita*. Astrolabio, Roma.
22. LOPRIENO, M. (1986.): *Identità e valori nell'adolescenza. Aspetti psicologici, socio-culturali e filosofici*. ETS, Pisa.
23. MARCATALI, A. (1991.): *Pedagogia. Educare oggi*. La Scuola, Brescia.
24. MIDALI, M. – TONELLI, R. (ur.), *L'esperienza religiosa dei giovani, 3. PROPOSTE PER LA PROGETTAZIONE PASTORALE*. LDC, Torino, 62-63.
25. PALMONARI, A. (1993.): *Psicologia dell'adolescenza*. Il Mulino, Bologna.
26. PELUSO, A. (1992.): *Sognare e vivere l'amore. Cammino verso la maturità affettiva e sessuale dell'adolescente*. Città Nuova, Roma.

27. PELUSO, A. (1996.): *Adolescenti. Indagine su un età a rischio*. Città Nuova, Roma.
28. POLLO, M. (2002.): *Eccesivamente. Una ricerca sul vissuto dell'eccesso degli adolescenti e dei giovani*. Franco Angeli, Milano.
29. SALVINI, A. (1994.): *Oltre il disagio: Adolescenza, ambiente, età della vita*. Pacini Fazzi, Luca.
30. SCHOEPFLIN, M. (1999.): *Religione: il volto di Dio, il volto dell'uomo*. SEI, Torino.
31. SIRBONI, S. (2005.): I simboli, *Rogate ergo*, 68 (4), 12-15.
32. SOVERNIGO, G. (1996.): *Educare alla fede: come elaborare un progetto*. EDB, Bologna.
33. TONOLO, G. (1999.): *Adolescenza e identità*. EDB, Bologna, 1999.

UDC: 159.922.8

Review article

Accepted: 1st of December 2010Confirmed: 24th of February 2011

UPBRINGING INTERVENTION IN THE LIVES OF ADOLESCENTS

Marijan NINČEVIĆ

The Parish Office of the blessed A. Stepinac, Zadar

Summary: *It is necessary for an educator to comprehend the challenges that our youths face in today's culture so that he/she could choose the right method. For that reason the paper describes the current state of today's society before analyzing the lives of adolescents. The importance of educational system and free time is obvious from the analysis of adolescents' lives. By using their free time in a proper way, adolescents make their first steps toward decision-making. A peer group has a crucial role in the search of their identities. Therefore, unity with their peers helps adolescents in overcoming the difficulties in their psychological, physical and spiritual development. For an efficient education it is necessary to have educators who are willing to follow adolescents on their way to growing-up and maturity. The author presents the Don Bosco's methodology which is based on reason, religion and love. It comprises human and religious values that we desire our adolescents to adopt and practice. The methodology offers the means, style and the path to achievement of the mentioned values. The pedagogical effort of an educator, which is characterized by love, patience and complete commitment, wins the hearts of youths who become ready to acquire human values.*

Key words: *an adolescent, education, family, school, stress, anxiety, peer group, an educator*
